

**זמני השבת בפינסק:**

הדלקת נרות: 21:00

מנחה ע"ש: 21:05

שחרית: 9:30

מנחה: 20:45

יציאת השבת: 22:24

# השבת בפינסק

יוצא לאור ע"י תלמידי ישיבת "פאר ישראל" פינסק, בלרוס

## פניני הפרשה

הרב משה גרילק

### "במדבר בערבה מול סוף" (דברים א, א)

השבת אנו מתחילים בקריאת החמישי בחומשי התורה. הוא ספר "דברים", הוא "משנה תורה", הוא משא פרידתו של משה מן העם, שם בערבות מואב - ימים ספורים לפני מותו הצפוי.

דרך ארוכה עשה האיש משה מן היום בו אמר לאלוקים, המטיל עליי את שליחותי הגדולה: "לא איש דברים אנכי" (שמות ד, י), ועד ליום בו עמד מול העם כולו. "אלה הדברים אשר דבר" (דברים א, א) אליהם. דרך, שהובילה מתהומות מצרים אל פסגות הר האלוהים. מחיי עבדות ונדודים במדבר אל שערי הארץ, כשמרחבי עבר הירדן מזרחה כבושים ומצפים להתנחלות העם.

"הדברים אשר דיבר" קולחים מפיו. דברים תוקפים ומלטפים, מלמדים ומזהירים, מנחמים ומאלפים. ברגעי פרידה אלו צף ועלה העבר כולו על תהפוכותיו. זו שעת המאזן. העת לעשות חשבון הנפש. לסקור את הישגים ואת הכישלונות לחזק חישוקי אמונה. להתוות תכניות לעתיד - לתקופה שלאחר הכיבוש וההתנחלות. לשגן פעם נוספת באוזניהם את מערך המצוות. להזהירם מפני סטייה כלשהי מדרך התורה. ללמדם, כי הסטייה תובילם בסופו של דבר אלי חורבן וגלות. וכן, להפיח בלבם את כל תקוות העתיד - לאחריה.

זהו תמציתו של ספר "דברים", המסתתים במותו של משה על הר נבו.

### השתקפות

ספר "דברים" מחולק לשלושה חלקים. החלק הראשון כולל בקרבו הטפת מוסר לעם, והוכחתו על חטאם וטרוניות במדבר. כן נמצא בו, מחשבות הנביא משה על העולם, העם, ההיסטוריה, ארץ ישראל ועוד. חלק זה פותח בתחילת ספר "דברים" עד לסופו של פרק ד.

החלק השני, עניינו שיחזור חלק גדול ממצוות התורה, לעתים בתוספת טעם והסבר. גם מצוות שלא הוזכרו בספרים קודמים, נמסרו כאן. חלק זה פותח בפרק ה, ומסתיים בפרק כז פסוק ח.

החלק השלישי, הוא מסכת הקללות והברכות, שהן כחבר המתהפכת על ראש בני ישראל. הן התקיימו - גם הברכות גם הקללות - במלואן. מסכת זו היא עניינם של הפרקים האחרונים בספר "דברים".

למרבה העניין פותח חלק א' במלה "אלה" - "אלה הדברים" - (דברים א, א), כפתיחת ספר "שמות" - "ואלה שמות בני ישראל" (שמות א, א). חלק ב' (הוא חלק המצוות) הפותח במלה "ויקרא" - "ויקרא משה אל כל ישראל" (דברים ה, א) מקביל לפתיחת ספר "ויקרא", הפותח אף הוא במלה זו - "ויקרא אל משה" (ויקרא א, א). החלק השלישי בספר "דברים" פותח במלה "וידבר" - "וידבר משה והכהנים" (דברים כז, ט) והיא כפתיחתו של ספר "במדבר" - "וידבר ה' אל משה" (במדבר א, א).

ללמדך, שבספר "דברים" מתמצים כל תולדות ישראל כעם. תולדות שנחשפו בשלושת הספרים ("שמות", "ויקרא", "במדבר"). ספר "דברים" הוא ההשתקפות, הבבואה, בו מוארים, באור נבואתו של משה, חיי המדבר והענות - במלוא היקפם ועמקם (מתורתו של הגאון מוויילנא, מואב בספר "הכתב והקבלה").

### חטאים באסוציאציה

בערבות מואב נאסף העם כולו להאזין לדבריו האחרונים של משה. היתה זו שיחה מלב אל לב. מלבו של מנהיג ישיש, שענינו לא כהתה, אל דור חדש, יליד בן חורין של המדבר. דור, שלא טעם טעם גלות ועתה הוטלה עליו המשימה הגדולה - לכבוש את ארץ כנען ולהקים בה חברת מופת.

בשיחה ארוכה זו, חשף משה הרבה מן המתחולל בליבו פנימה. את הקשיים בהם נתקל בהנהגת העם הסורר וקשה העורף - "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (דברים א, יב), את שאיפתו ותקותו הכמוסה, אולי בכל זאת, שמת, שמות הכל, יזכה ליכנס לארץ חמדת הלבבות. והוא אל מסתיר מהם, כי בעטיים נמנעה ממנו זכות זו - "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמור... לא תבוא שם" (שם, לז).

לבו כבד עליו ברגעי פרידה אלו, על כל מה שעוללו, לא רק לו אישית. והנה, כך הוא מייסר אותם על חטאי העבר:

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן, במדבר בערבה מול סוף, בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב" (שם, א).

פסוק זה אומר דרשני. דיוק זה בנתונים גיאוגרפיים - שלא כמקובל בתורה - קורא להסבר. מה גם שהנתונים לא מדויקים במלואם. כפי ש"אמר רב יוחנן: חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תפל ולבן" (רש"י בשם חז"ל).

וכן, לאיזה "סוף" הכוונה כאן, סוף בעבר הירדן מזרחה? היכן נמצא מקום שזה שמו?

אך מצינו במדרש:

"בעבר הירדן": מלמד שהוכיחן על מה שעשו בעבר הירדן.

"במדבר": מלמד שהוכיחן על מה שעשו במדבר. שהיו נוטלין בניהם ובנותיהם הקטנים וזורקים לתוך חיקו של משה ואומרים: בן עמרם מה פרנסה התקנת לאלו?

"בערבה": מלמד שהוכיחן על מה שעשו בערבות מואב (החטא עם בנות מואב).

"מול סוף": מלמד שהוכיחן על מה שעשו בים סוף שאמרו: "המבלי אין קברים במצרים".

"בין פארן ובין תפל": הוכיחן על דברים שתפלו על המן שהוא לבן שאמרו: "נפשנו קצה בלחם הקלוקל".

"וחצרות": הוכיחן על מחלוקתו של קרח.

"ודי זהב": הוכיחן על עגל הזהב שעשו, שבביל רוב הזהב שהיה להם" (ספרי ובדברי רש"י).

ובכן, לאור מדרש זה, לא מדובר כאן בציון נתונים גיאוגרפיים, כי אם בהעלאת שמות עמוסי זיכרונות קשים. משה מבטא את המלה "במדבר", ובאסוציאציה עולים חטאי המדבר. הוא מציינ בפיו "בערבות מואב" ומיד הם נזכרים במארב הפיתוי שהציבו להם בנות מואב, שהסיתום לעבוד עבודה זרה. המלה "די זהב" מחייה בזיכרונם את עגל הזהב, לו סגדו. שיטת האסוציאציה הופעלה כאן כאמצעי להטפת מוסר.

מדוע? למה שפת רמזים זו? למה לא מלים ברורות, בוטות?

תשובת המדרש (הובאה ברש"י):

"סתם את הדברים והזכירם ברמז, מפני כבודן של ישראל".

גם החוטא הוא אדם. חטאו החמור ביותר לא מתיר לפגוע בכבודו. גם בעת הטחת האשמות לא הכל מותר. תוספת קטנה של פגיעה בכבוד החוטא, מעבר לנחוץ כדי להעמידו על טעותו, אסורה בתכלית.

אם רמזים יספיקו, אסור לפרט ולהשפיל. משה רמז להם והם נרמזו. ועוד למדו מעצם תוכחתו המרומזת, כבוד אדם מהו.

### השוויון כעקרון

עקרון השוויון בפני החוק בולט היטב בציוויו הבא של משה:

"ואצווה את שופטיכם... שמע בין אחיכם ושפטתם צדק... לא תכירו פנים במשפט, כקטן כגדל תשמעון, לא תגורו מפני איש" (שם א, טז-יז).

מכל ההלכות הנובעות מפסוקים אלו, נציין את המתייחסות לשוויון של הקטן והגדול:

"שיהא חביב עליך דין פרוטה כדין של מאה. שאם קדם ובא לפניך לא תסלקנו לאחרונה."

"שלא תאמר זה עני הוא וחברו (התובעו לדין) עשיר ומצווה לפרנסו את העני. אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיית".

"שלא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה שבביל דינר, אזכנו עכשיו, וכיצא לחוץ אומר לו (לעשיר) תן לו, שאתה חייב לו" (רש"י ע"פ התלמוד).

פסוקים אלו, אמנם, מדברים בחובות השופט העברי. אולם, טוענים הוגי המוסר, כל אדם הוא בעצם שופט. בכל הליכות חייו הוא חותך דברים. דן את עצמו ואת הזולת וקובע עמדה. פלס משפט הצדק חייב, אפוא, להיות תמיד בידו.

(aish.co.il)

## סיפור לשבת

עשות נחת לשכינה הקדושה שזו הייתה מטרת חייו. למרות הכל, קיבל עליו ר' אברהם את המסע. ובתוך ימים אחדים חלה התאוששות מה במצבו, עד שהצליח לרדת ממיטת חוליו ולעמוד על רגליו.

משהתחזק גופו עוד והוא חש עצמו חזק דיו לקראת הדרך הארוכה והמתירה, החל למכור את מטלטלי ביתו, כדי לממן את הנסיעה, שכן עני מרוד היה וכסף מזומן לא היה בידו. כשהכל היה מוכן לנסיעה הסתגר ר' אברהם בביתו שלושה ימים ושלושה לילות, בתענית ובתפילה לקראת המסע. רק לאחר מכן יצא בדרך העולה לירושלים עיר הקודש.

דרך ארוכה וקשה עברה על ר' אברהם מצפת לירושלים. כמה פעמים כבר היה נדמה לו שגופו החלוש לא יצליח לעמוד בטלטולי הדרך והוא יקרוס תחתיו. אך רק רצונו העז ואמונתו הגדולה הם אלו שנסכו בו את הכוח, עד שהגיע לירושלים.

כשהגיע לעיר הקודש לא פנה לאכסניה. הוא הישר את פעמיו אל הכותל המערבי שרד בית מקדשנו למלאות את שליחותו. כשהגיע, הייתה השעה שעת לילה מאוחרת, שעת חצות. ר' אברהם החל לשפוך את תחינתו לפני הקב"ה, מתוך בכיות רמות וזעקות קורעות לב, החל בוכה ומבכה על צער השכינה הקדושה והגלות המרה עד שאפסו כוחותיו.

לפתע, מתוך העייפות הגדולה והחולשה הכבדה, הבחין בדמות לבושת שחורים, מיתמרת ועולה כענן מהכותל ועד לב השמים. הבין ר' אברהם כי אותה דמות לבושת שחורים היא השכינה הקדושה השרויה בגלות, עטופה שחורים, ומתגוללת בעפרה על בניה הנתונים בצרה ובשביה. כאב חד פילח את ליבו, כל גופו הזדעזע והוא שב ונפל על פניו, בוכה בכי מר: "ציון המסולאת בפז, אוי לי שראיתך בכך!", ומרוב צער נפל והתעלף.

בחזיון חלומי ראה את הדמות לבושת השחורים קרבה אליו ומניחה את ידיה על פניו, מוחה את דמעותיו ואומרת: "התנחם, בני אברהם, כי יש תקווה, וישו בנים לגבולם. עוד אשוב לרחם עליהם ואקבצם". הקיץ ר' אברהם מעלפוננו, ושב להכרתו כשהוא משנן לעצמו את הדברים שראה ושמע.

כעבור כמה ימים החל ר' אברהם במסעו חזרה לעיר צפת. הוא שב אל העיר מאושש, שמח וטוב לב על שזכה למלאות שליחותו בשלמות ועל שזכה לראות את האות והסימן היא השכינה הקדושה. כשראה אותו האר"י, הבחין מיד על פניו כי אמנם התפלל מעומק הלב ואף זכה לחזות בגילוי השכינה. אמר לו האר"י: "אשריך שזכית לרגע נדיר של גילוי פנים בתוך הסתר הפנים הגדול של הגלות המרה. כל זאת בזכות שכל חיך השתתפת בצערה של השכינה ומשום שאתה מעיר ומעורר יהודים מדי לילה לבכות את הגלות. מעתה מובטחת לך אריכות ימים".

זכה ר' אברהם ברוכים לחיות בעיר הקודש צפת עוד עשרים ושתיים שנה ולהמשיך בעבודת ה', על פי דרכו המיוחדת. וזה שנאמר: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", באה השכינה הקדושה בעצמה וניחמה אותו.

בימיו של האר"י (רבי יצחק לוריא) זצ"ל, חי בעיר צפת יהודי ירא שמים מופלג ותלמיד חכם גדול, ושמו ר' אברהם הלוי ברוכים.

מנהג קבוע היה לו לר' אברהם - להשכים קום מדי לילה סמוך לחצות, לסובב בסמטאות העיר, להקיש על דלתות הבתים ולהעיר לעבודת הבורא את תלמידי החכמים והמקובלים הרבים שגדשו את עיר הקודש צפת. ובכך לזכותם לקום ולומר "תיקון חצות", לבקש ולהתאונן על גלות השכינה הקדושה ועל גלותם של כלל עם ישראל. במנהגו זה נהג שנים רבות. לא ימות החמה ולא ימות החורף הקשים הניאוהו ממעשיו הקדושים, אלא דבק במלאכתו זו בדבקות ובנאמנות רבה.

וכשהיה ר' אברהם מעיר, לא הייתה חולפת שעה ואלה היו מתנערים מיצועם וממהרים לבתי הכנסת, כדי לערוך 'תיקון חצות' ולבכות את מר הגלות. לאחר אמירת 'תיקון חצות' היו הכל לומדים בעיון ובהתמדה תורה, בנגלה ובנסתר. בליל של קולות לימוד היה בוקע אז מבתי הכנסת ומתפשט בחלל האוויר של צפת. סמוך להנץ החמה היו פונים האנשים לטבילה במקווה, ולאחר מכן מתפללים שחרית ותיקין בנחת ובכוונה.

דמות מרתקת וייחודית היה ר' אברהם. כל ימיו חי בדוחק ובפרישות, ופעל נמרצות לחיזוק כל ענייני הקודש של העיר צפת. הרבה לעסוק בתפילה ובתורה. אך את עיקר חייו ומעשיו הקדיש לעניין אחד - גלות השכינה. בכל פעם שהיה עולה עניין הגלות על שפתיו, אפף אותו צער עמוק. הוא היה מוכיח בשער, מעורר להרבות בקינה על בית המקדש שחרב. כה רבות התעסק בגלות השכינה ובגאולתה, עד שהאר"י זצ"ל בכבודו ובעצמו העיד עליו, כי נשמתו היא לגגול של ירמיהו הנביא.

יום אחד חלה ר' אברהם ונפל למשכב. מצבו הלך והדרדר עד שהגיע ממש לשערי מוות. טובי הרופאים בסביבה הוזעקו למיטתו, אך הם אמרו נואש. מכריו השלימו בליבם עם המצב והכינו עצמם לגרוע מכל עד שערי מוות. דומה היה כי גם ר' אברהם עצמו מכין את עצמו ליום המוות הקרב ובא.

דבר השמועה על מחלתו הנואשה של ר' אברהם הגיעה אל אוזניו של האר"י. האר"י הקדוש בידעו על מעלת צדקתו של ר' אברהם מיהר לבקרו בטרם יהיה מאוחר. משהגיע האר"י אל מיטת ר' אברהם אמר לו: "דע לך ר' אברהם כי נשלמו ימך, ולא נותר לך עוד זמן רב לחיות, אולם עדיין יש לפניך סיכוי להסיר את רוע הגזירה, לקום ממיטת חוליך ולשוב לאיתנך. זאת, אם תעלה לירושלים, להתפלל ליד שרד בית מקדשנו, הכותל המערבי. אם תגיע לשם ותפיל תחינה, מעומק הנפש, תזכה לראות את השכינה הקדושה. והיה אם תזכה לכך, מובטח לך כי תחיה עוד שנים רבות וטובות".

דבריו הכנים והטהורים של האר"י הקדוש נכנסו הישר בליבו של ר' אברהם וכששמע זאת, גמר אומר בליבו לצאת לירושלים ויהי מה. אף כי באותם ימים זה לא היה דבר של מה בכך. הנסיעה התנהלה על גבי חמורים, עברה בדרכים לא סלולות וארכה ימים אחדים. היא גם עלתה סכום כסף שהיה למעלה מהישג ידו של ר' אברהם. אך ר' אברהם החליט למסור את נפשו למען הצלת חייו ולמען